

प्रश्न 1 - रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए:-

(क) नमन्ति कालिनो वृक्षाः नमन्ति गुणिनो
जनाः ।

(ख) शुष्क वृक्षाश्च मूर्खाश्च न नमन्ति कदाचन ॥

(ग) अधमाः धनमिच्छन्ति, धनं मानं च
महयमा ।

(घ) उत्तमा मानमिच्छन्ति मानो हि महताम् धनम् ।

(ङ) मक्षिकाः व्रणमिच्छन्ति, धनमिच्छन्ति पार्थिवाः ।

(च) नीचाः कलहमिच्छन्ति, शान्तिमिच्छन्ति सज्जनाः ।

2. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए

(क) स्वदेशे कः पूज्यते ?

उत्तर:- स्वदेशे राजा पूज्यते ।

(ख) कीदृशाः वृक्षाः कीदृशाः जनाः नमन्ति ?

उत्तर कालिनो वृक्षाः गुणिनो जनाः नमन्ति ।

(ग) मक्षिकाः किं मिच्छन्ति ?

उत्तर मक्षिकाः व्रणमिच्छन्ति ।

3

संस्कृत भाषा

3 (क) निम्नलिखित वाक्यों का संस्कृत में

अनुवाद कीजिए

(क) राजा केवल अपने देश में पूजा जाता है।

उत्तर स्वदेशी पूज्यते राजा

(ख) उत्तम पुरुष सम्मान चाहते हैं।

उत्तर उत्तमाः मानमिच्छन्ति।

(ग) सज्जन पुरुष शान्ति चाहते हैं।

उत्तर शान्तिमिच्छन्ति सज्जनाः।

(घ) सर्वदा मीठी वाणी बोलनी चाहिए

उत्तर सर्वदा मधुरं वचनं वक्तव्यम्।

(ङ) दिए गए शब्दों से वाक्य-रचना कीजिए-

(क) विद्वान् = सः विद्वानः = अस्ति।

(ख) शुक्कटिका = शुक्कटिकाः काष्ठं ददाति।

(ग) वक्तव्यम् = वयम् सत्यं वक्तव्यम्।

(घ) सज्जनाः = सज्जनाः शान्तिमिच्छन्ति।

(1) रिक्त स्थान भरिए: →

(क) एतत् विज्ञानस्य युगम् ।

(ख) दूरे उन्मेषु नगरेषु देगेषु वा अपि स्थिताः जनाः दूरभाषेण परस्परम् वार्तालापम् कुर्वन्ति ।

(ग) वायुयानम् स्थित्वा जनः स्वगः इव उन्मेषु उत्पत्तिं अल्पे एव समये च स्वम् गन्तव्यम् विदन्ति ।

(घ) चिकित्सायाः क्षेत्रे अपि वयम् विज्ञानस्य चमत्कारान् सर्वत्र पश्यामः ।

(2.) (✓) मा (X) भगदरः -

(क) संगीतम् अपि आकर्षयन्ति ।

(ख) एतत् स्तः दूरभाषम् ।

(ग) अस्थितिः वायुयानान् अपि द्रुततरा ।

(घ) एतम् विज्ञानस्य कालं ।

(ङ.) एतत् अस्ति वायुयानम् ।

(3.) संस्कृत में नाम लिखिए: -

(क) टेलीविजन = दूरदर्शनम्

(ख) टेलीफोन = दूरभाषम्

(ग) हवाई जहाज = वायुयानम्

(घ) रेफ्रिजरेटर = शीतकाम्

(ङ.) रॉकेट = रॉकेट-यन्त्रम्

(च) कार =

(4.) इन यंत्रों का संस्कृत में एक-एक उपभोग लिखिए: -

लिखिए: -

उत्तर (क) शीतकाम् = शीतलाम् भवति चिरम् च शीतलम् स्य तिष्ठति ।

(ख) दूरदर्शनम् = जनाः समाचारान् अवगच्छन्ति ।

(4) दूरभाषम् = जनाः दूरभाषेण परस्परम्
वार्तालापम् कुर्वन्ति ।

(ख) शॉकेट-गन्तम् = अन्यान् उपग्रहान् गन्तुम्
प्रभवन्ति ।

(5) निम्नलिखित शब्दों के अर्थ हिन्दी में
लिखिए : —

(क) द्रुततर = ज्यादा तेज

(ख) सर्वत्रः = सब जगह

(ग) आल्प = थोड़ा

(घ) जन्तव्यम् = (भक्ष्य - स्थान

पंचदशः पाठः (15)

* संस्कृत में तीन पुरुष होते हैं : —

(1) प्रथम पुरुष — या — उन्म पुरुष

(2) माध्यम पुरुष

(3) उत्तम पुरुष

— संस्कृत में तीन वचन होते हैं :

(1) एकवचन

(2) द्विवचन

(3) बहुवचन

— संस्कृत में तीन लिङ्ग होते हैं : —

(1) पुल्लिङ्ग

(2) स्त्रीलिङ्ग

(3) नपुंसक लिङ्ग

काल में तीन होते हैं :

(1) वर्तमान काल

(2) भविष्यत् काल

(3) मूलकाल